

Ignacy Dec

"Dojrzewanie świadomości
refleksyjnej w filozofii moralnej
Georges'a Bastide'a i Jeana Naberta",
Władysław Zuziak, Kraków 1998 :
[recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 7/1, 199-201

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

przedmiotu badań. Przed autorem rysowało się kilka sposobów realizacji postawionego zadania. Wydaje się, że autor wybrał drogę najprostszą i zarazem najbardziej klarowną. W poszczególnych rozdziałach uwypakował najpierw główne idee antropologii kard. Karola Wojtyły i po części Jana Pawła II, by w drugim etapie wskazać na obecność tychże idei w sposób wyraźny czy też przynajmniej w sposób ukryty w niektórych encyklikach.

Korpus pracy podzielił autor na pięć rozdziałów. Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający. Po uwagach ogólnych na temat encykliki jako formy nauczania papieskiego, autor dokonuje prezentacji dwunastu encyklik. Próbuje je usystematyzować, pogrupować oraz ukazać ich cechy formalne dotyczące stosowanych w nich metod i sposobów argumentowania.

Rozdział drugi poświęca doświadczeniu, jako jednemu ze źródeł odkrywania prawdy o człowieku. Następne dwa rozdziały zawierają analizy dwóch czynników, przymiotów człowieka, stanowiących o wyższości bytu ludzkiego, bytu osobowego wśród całego ziemskiego stworzenia. Te przymioty osoby ludzkiej to wolność i związana z nią moralność.

W ostatnim rozdziale autor ukazuje papieską wizję człowieka w jej wymiarze społecznym. Odwołuje się do nauki kard. Karola Wojtyły i Jana Pawła II o osobie ludzkiej współzależnej z innymi osobami.

Rozprawa ks. Radosława Kisiela jest pozycją bardzo wartościową. Zawiera sporo analiz tekstów źródłowych. Autor wykazuje tu dużo samodzielności, osobistej inicjatywy i pomysłowości. Wykorzystuje także komentarze napisane dotąd do papieskich encyklik, głównie polskie, chociaż sięga także do zagranicznych.

Najważniejsze osiągnięcie rozprawy można upatrywać w trafnym, uprawomocnionym ukazaniu antropologicznego zaplecza papieskich encyklik, głównie encyklik moralnych i dogmatycznych. Ma to niemałe znaczenie dla dzisiejszych badań teologicznych, w których postulat kompatybilności i komplementarności obrazu człowieka, wywodzącego się z różnych dyscyplin, jest dziś tak bardzo ważny.

Lektura rozprawy każe nam wyrobić sobie sąd, iż jej autor jest bardzo dobrze zorientowany zarówno w filozofii jak i w teologii Jana Pawła II. Książkę można zalecić wszystkim tym, którzy szukają pogłębienia myśli obecnego Papieża.

ks. Ignacy Dec

Ks. Władysław Zuziak, Dojrzewanie świadomości refleksyjnej w filozofii moralnej Georges'a Bastide'a i Jeana Naberta, Kraków 1998, ss.336

Ks. Władysław Zuziak, kapłan Archidiecezji Krakowskiej, ogłosił ostatnio książkę: „Dojrzewanie świadomości refleksyjnej w filozofii moralnej Georges'a Bastide'a i Jeana Naberta” (Kraków 1998, ss. 336). Jest to jego rozprawa habilitacyjna, przedstawiona na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Zanim zaprezentujemy tę rozprawę, warto przedstawić samego autora. Ks. Zuziak przeszedł przez dobre studia teologiczne: na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium (1977) i licencjat (1982) z teologii, pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Kazimierza Klósaka. Następnie studiował filozofię na Uniwersytecie Katolickim w Louvain-la-Neuve w Belgii, gdzie uzy-

skął najpierw licencjat (1986) a potem doktorat z filozofii (1990). Promotorem pracy doktorskiej był znany metafizyk, obecny biskup, prof. Andre Leonard. W międzyczasie odbył szereg kursów języków obcych: niemieckiego, francuskiego, włoskiego i angielskiego, co pozwoliło mu na korzystanie z obcej literatury i branie czynnego udziału w międzynarodowych sympozjach i spotkaniach naukowych.

Renomowane studia krajowe i zagraniczne, jak również liczne kursy językowe i podróże naukowe do różnych ośrodków teologicznych, wyposażyły ks. Władysława Zuziaka w bardzo dobre narzędzie do prowadzenia działalności naukowo-dydaktycznej w środowisku Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Jako pracownik naukowo-dydaktyczny ks. Zuziak posiada duży talent organizacyjny. W r. 1997, na zlecenie władz PAT, zorganizował w Krakowie Konferencję Rektorów Uczelni Katolickich Europy (FUCE), połączoną z sympozjum.

Ks. Władysław Zuziak w prezentowanej książce zajął się dwoma, w Polsce bardzo mało znanymi, myślicielami francuskimi z okresu międzywojennego, których nazwiska brzmią: Georges Bastide i Jean Nabert. Filozofia przez nich uprawiana bywa różnie określana. Najczęściej nazywano ją filozofią świadomości, filozofią ducha, filozofią refleksyjną czy też filozofią moralną. Autor pisze we „Wprowadzeniu”, że główną przyczyną powstania jego pracy była chęć przedstawienia koncepcji Jeana Naberta, którego uważa za myśliciela, który wywarł duże piętno na przemiany jakie dokonały się w filozofii świadomości. To właśnie Nabert ukształtował filozoficznie swego ucznia Paula Ricoeura i przysposobił go do sformułowania programu badań hermeneutycznych. Zdaniem autora, „bez badań prowadzonych przez Naberta nie byłoby zapewne hermeneutyki Ricoeura” (s.5). Motywem ukazania drugiego myśliciela – Georgesa Bastide’a było to, iż jego myśl jest bardzo spokrewniona z filozofią Naberta i jest w Polsce prawie że nie znana. Autorowi towarzyszyło przekonanie, iż przybliżenie tego nurtu na gruncie polskim w obecnym czasie ma ważne znaczenie, jako że jest to filozofia koncentrująca się głównie na problematyce moralnej i poszukiwaniu fundamentalnych zasad dla zbudowania systemu wartości. W dobie przeakcentowywania teorii socjologicznych i ekonomicznych zwrócenie uwagi na zjawiskach etycznych może mieć dla dzisiejszej kultury niemałe znaczenie. Tego typu filozofia może przyczynić się do zapobiegania dezorientacji, do usuwania postaw pustki aksjologicznej, do podważenia modnych hasel relatywizmu i liberalizmu. Dlatego też trzeba bardzo mocno uwydatnić zasadność podjętego w pracy zadania. Filozofia tego typu, którą uprawiali prezentowani francuscy myśliciele – w Polsce bardzo mało znana – stanowi ważną propozycję i zarazem alternatywę w stosunku do autorów klasycznych.

Rozprawa autora składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy wprowadza w podstawowe problemy filozofii refleksyjnej, kreśli jej historyczne tło oraz formułuje paradygmat filozofii świadomości. Główne etapy historycznego rozwoju tego nurtu wyznaczają dla autora następujące nazwiska: Maine de Biran, Felix Ravaisson, Immanuel Kant i Henri Bergson. W rozdziałach: drugim i trzecim prezentuje autor kolejno poglądy obydwu myślicieli, najpierw Georgesa Bastida a następnie Jeana Naberta. Przy prezentacji pierwszego stosuje głównie kryterium problemowe, przy omawianiu drugiego – kryterium chronologiczne. Rozdział czwarty ma charakter porównawczy i jest najbardziej samodzielny. Autor usiłuje w nim ukazać idee zbliżone i różniące obydwu, wybranych przez siebie, myślicieli. W „Zakończeniu” znajdujemy generalne podsumowanie przeprowadzo-

nych w pracy analiz. Na końcu zamieszcza autor streszczenie w języku francuskim, bibliografię i spis rzeczy w języku francuskim i polskim.

Praca autora napisana jest dobrym stylem. Charakteryzuje się poprawnym tokiem myślenia bez stosowania przeskoków i gubienia się w szczegółach. Zaufanie do czytelnika budzi także bogata dokumentacja źródłowa, czerpana z oryginalnych tekstów francuskich.

Prace porównawcze uchodzą za trudny rodzaj prac. Niekiedy trudno jest znaleźć właściwą płaszczyznę porównawczą. Ks. Władysław Zuziak wywiązał się z postawionego zadania znakomicie. Potrafił zasadnie i z pewnym dystansem zreferować poglądy omawianych myślicieli. Z ich dzieł powybierał te wątki, które uchodzą za najbardziej charakterystyczne dla ich filozofii. W trakcie prezentacji znajdujemy uwagi krytyczne, porządkujące i oceniające, co może świadczyć o dużej rutynie naukowej autora. Lektura pracy przekonuje nas, że autor porusza się bardzo swobodnie po drogach myślenia badanych myślicieli.

Prezentowana książka ks. Zuziaka stanowi duży wkład we współczesną myśl filozoficzną w Polsce. Rozprawa przybliży polskiemu czytelnikowi myśl filozoficzną dwóch bardzo mało znanych w polskiej literaturze filozoficznej, myślicieli. Z tego też względu jest wyraźnym „novum” na terenie polskiej filozofii ostatnich lat, jest po prostu rozprawą pionierską. Jest napisana kompetentnie, z bardzo dobrym wyposażeniem naukowym.

Książkę można polecić nie tylko studentom, interesującym się filozofią współczesną, ale także pracownikom naukowym, gdyż przybliży nam problemy nowe, mało znane w polskiej literaturze filozoficznej.

ks. Ignacy Dec

J. W. Gogoła (red.), *Święta Teresa z Lisieux Słowem Boga dla świata*, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 1998, ss. 275

Prezentowana przez nas praca jest dziełem zbiorowym, napisanym pod redakcją Jerzego Wiesława Gogoła (OCD). Jak zauważamy w podtytule, jest ona owocem pierwszego Karmelitańskiego Tygodnia Duchowości zorganizowanego przez Karmelitański Instytut Duchowości w Krakowie, w dniach 9-12 marca 1998 r. Tytuł dzieła (*Święta Teresa z Lisieux Słowem Boga dla świata*) nawiązuje do zdania, które na cześć świętej z Lisieux wypowiedział papież Pius XI, 11 lutego 1923 r., aprobując cuda do jej beatyfikacji. Samo Sympozjum Duchowości poświęcone zostało św. Teresie w związku z ogłoszeniem jej 19 października 1997 r. doktorem Kościoła Powszechnego. W słowie wstępnym Generała Karmelitów Bosych (C. Maccise) odnajdujemy następujące uzasadnienie tytułu Sympozjum, a przez to, i książki: „Teresa jest Słowem Boga dla świata, ponieważ ona wiedziała jak ukazać swym życiem młodej kobiecie poświęconej Bogu, życiem kontemplacyjnym w Karmelu i swą doktryną, że Bóg jest ojcem wszystkich, że wszystkich nas kocha i wszystkich nas pragnie zbawić. Krótko mówiąc, życie i doktryna Teresy są mocno zakorzenione w Ewangelii, dlatego postać jej nadal pozostaje aktualna” (s. 5).

Niniejsza pozycja książkowa jest zainicjowaniem serii wydawniczej Karmelitańskiego Instytutu Duchowości („*Karmel żywy*”), działającego od 1991 r. przy klasztorze oo. Karmelitów Bosych w Krakowie (zob. s. 268-269, 277). Autorami artykułów omawianej